

характеры и мировоззрения, но и традиции, обычаи своего времени великого узбекского народа.

ЛИТЕРАТУРА

1. Кадыри А. Минувшие дни. Т., Изд-во литературы и искусства, 1999.
2. Мамаджанов А., Абдуразакова Ш. Романтический стиль в произведениях А. Кадыри // Молодой учёный. – 2014. – №4.

УДК 821.161.3.09

Я. А. Гарадніцкі, д-р філал. навук, нам. дырэктара па навук.
рабоце філіяла “Інстытут літаратуразнаўства імя Янкі Купалы”
(ЦДБКМЛ НАН Беларусі, г. Мінск)

УЛАДЗІМІР КАРАТКЕВІЧ – ГЭТА ЦЭЛЫ СВЕТ (ДА 90-ГОДДЗЯ КЛАСІКА БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ)

26 лістапада 2020 года адзначаецца дзевяностагадовы юбілей выдатнага пісьменніка, класіка беларускай літаратуры Уладзіміра Сямёнавіча Караткевіча. Паэт, празаік, эсэіст, драматург, кінасцэнарыст, публіцыст, крытык... Ды ўвогуле пералік сфер, у якіх выявіўся ягоны буйны, яскравы талент, на гэтым не сканчаецца. Яго можна доўжыць і доўжыць. Дзіцячы пісьменнік-казачнік, краязнаўца, падарожнік... І найгалоўнае – заўзяты жыццялюб, вялікі патрыёт Беларусі, гуманіст, які спавядаў ідэі справядлівасці, любові, братэрства, вышэйшай каштоўнасці чалавечага жыцця.

Выключнае месца Караткевіча ў нацыянальнай літаратуры, маштаб здзейсненага ім, думаецца, у значнай ступені абумоўлены такой рысай ягонага характару, як неспаталяльная прага спазнання, авалодання як мага абсяжнейшым, усеахопным веданнем. Гэтая асаблівасць, па сведчанні ягонай аднакурсніцы Музы Сняжко, прыкметна вылучала яго сярод іншых студэнтаў. І гэтую якасць Караткевіча аднакурсніца звязвае з ягоным жыццялюбствам. “Па натуры Караткевіч – вялікі жыццялюб, яго ўсё вельмі цікавіла...” [2, С. 380].

У эсэ “Людзям простым да добрага навучэння...” (1965), у якім не толькі выяўлена постаць вялікага беларускага асветніка Францыска Скарыны, але і выразна абмалявана цэлая эпоха, складаная і супярэчлівая, Караткевіч паказвае Скарыну сынам свайго часу, “сынам стагоддзя”. Але ў кожным часе, па яго перакананню, сыходзяцца, ужываюцца разам розныя эпохі. І найбольш чуйныя да зменаў асобы здольныя ўзняцца над сваім часам, здольныя

прадугадаць надыход новага. Скарына быў якраз такой асобай. “Ён быў чалавекам сярэднявечча, як Дантэ, якога на Беларусі, акрамя яго, Скарыны, ведалі адзінкі. І ў той жа час ён быў чалавекам будучага” [1, с. 187]. Ці не быў такім і сам Караткевіч?!. Ці не так жа геніяльна і ён спалучаў сабой розныя эпохі, апярэджваючы час і, разам з тым, углядаючыся рэтраспектыўна ў ягоныя глыбіні!?

Караткевіч быў чалавекам Адраджэння, Рэнэсансу. Не мае значэння, разумець гэтае паняцце ў агульначалавечым, сусветным значэнні, або ў нацыянальна-культурным, і з якой канкрэтна-гістарычнай эпохай яго звязваць. Ментальна ён прыналежыў да ўсяго таго, што сцвярджае духоўную веліч чалавека, што ўслаўляе жыццё як найбольшую даброту. Ім адваргалася ўсё, што сыходзіла ад змрочнага, пачварнага, нялюдскага, што ўвасабляла сярэднявечча, незалежна ад часу, у якім яно праўлялася.

Уладзімір Караткевіч з усяго свайго пакалення стваральнікаў беларускай літаратуры другой паловы XX ст., найбольш наблізіўся да постмадэрнісцкай паэтыкі і эстэтыкі. Калі б ён нарадзіўся пазней і ўваходзіў у літаратуру ў час станаўлення постмадэрнізму, то, несумненна, стаў бы стаўпом гэтага кірунку. Тэксты сусветнай літаратуры і культуры (калі разумець паняцце *тэкст* у шырокім значэнні) нязмушана прасякалі яго ўласныя творы, утвараючы непараўнальную аўру, у якой кніжнасць, далучанасць да сусветнай гісторыі і культуры спалучаліся з рэаліямі існага свету, адданасць якому і захопленасць якім выяўляліся аўтарам з уласцівымі яму пафасам і імпэтам.

Некаторыя вобразы і сюжэтныя прыёмы ў творах Караткевіча маюць сваіх, хоць і аддаленых, літаратурных прататыпаў, чымсьці нагадваючы тыя вобразы і прыёмы, што сустракаюцца ў творах сусветнай літаратуры. Мяркую, што тут гаворка мусіць весціся не пра банальныя запазычанні. Караткевіч, мне думаецца, адным з першых адчуў і выявіў у сваёй творчасці тэндэнцыю сучаснага літаратурнага працэсу, скіраваную на выкарыстанне, нароўні з матэрыялам рэальнасці, матэрыялу, напрацаванага папярэднімі літаратурнымі эпохамі. Жыццёвы і мастацкі досвед былі для яго аднолькава важнымі. Літаратура магла паўставаць не толькі з матэрыялу, узятага з рэчаіснасці, але і з мастацкага свету, што існаваў *да яе*, што даходзіў да яе як святло далёкіх зорак.

Караткевіч здзяйсняе цуд. Нават там, дзе адчуваецца сувязь з ужо існуючымі вобразамі, мы верым пісьменніку, верым у сапраўднасць яго мастацкага свету.

Інтэртэкстуальнасць. Гэтая з’ява, якую атаясамліваюць

звычайна з літаратурай постмадэрну, мае непасрэднае дачыненне да творчасці Караткевіча. Можна вылучыць нават *дзе* разнавіднасці інтэртэкстуальнасці, якія ўласцівыя ягоным творам. Па-першае, гэта інтэртэкстуальнасць у звыклым значэнні, як выяўленне сувязі паміж тэкстамі, створанымі рознымі аўтарамі і ў розныя эпохі. А па-другое, інтэртэкстуальнасць, якой вызначаецца сувязь паміж тэкстамі аднаго аўтара. На гэтую ўнутраную інтэртэкстуальнасць варта звярнуць асаблівую ўвагу, таму што гэта адметнасць дыскурсу менавіта Караткевіча, характэрная рыса ягонага творчага метаду. І, мабыць, няма другога такога пісьменніка ў беларускай літаратуры, які б з такой паслядоўнасцю з твора ў твор пераносіў тэмы, рэаліі, вобразы, матывы, прыёмы, тропы, фразы і г. д.

У складанай пераплеценасці ў творчасці Караткевіча пазітывізму і рамантызму, класічнага і постмадэрнісцкага стыляў займае сваё месца антыномія кніжнага і рэальнага. З аднаго боку, Караткевіч – вялікі жыццялюб, закаханы ў сапраўднасць, нястомны падарожнік, якога вабяць усё новыя і новыя шляхі. Прагны да новых ведаў, да спазнання ўсяго неабдымнага свету. З другога – ён ідзе ад культуры, ад назапашанага літаратурай за многія стагоддзі і тысячагоддзі, ад сусветнага мастацкага досведу, культурнай спадчыны. Закаханы ў кнігу як адзін з найлепшых здабыткаў чалавечага розуму.

Караткевіч не пагаджаўся і нават крыўдаваў, калі ягоную творчасць залічалі да рамантызму. Ён пастаянна настойваў, што ягоныя творы па сутнасці сваёй рэалістычныя, паколькі ўвасабляюць рэальныя жыццёвыя абставіны, хоць часта і праз выключныя, незвычайныя сітуацыі. Разам з тым, рэалізм як творчы метаду, што зыходзіць ад сапраўднага жыцця, на ягоную думку, не супярэчыць рамантычнай натуре пісьменніка, які карыстаецца гэтым метадам. Нагадваючы ў чарговы раз пра адданасць рэалізму, ён у той жа час гаварыў пра свой лад жыцця як рамантыка.

Караткевіч ішоў ад жыцця. Паколькі быў ім апантаны. І ўсе ягоныя падарожжы, вандроўкі па свеце і любай ягонаму сэрцу Беларусі былі не толькі данінай рамантыцы, не толькі праявамі няўрымслівага характару, але і жаданнем спазнаць жыццё як мага паўней. Жыццё рэальнае, тое, якое даецца чалавеку толькі адзін раз. Створанае ў літаратуры Уладзімірам Караткевічам – надзвычай паказальны прыклад самага шчыльнага паяднання асобы аўтара і яго мастацкага свету.

ЛІТАРАТУРА

1. Караткевіч, Уладзімір. Збор твораў : у 25 т. – Т. 13. Публіцыстыка. 3 жыццяпісу. Адказы на пытанні. Эсэ-партрэты. Эсэ-артыкулы. Эсэ-фельетоны : 1957–1982 / Уладзімір Караткевіч ; падрыхт. тэкстаў і камент. Пятра Жаўняровіча ; рэд. тома Віктар Іўчанкаў. – Мінск : Мастацкая літаратура, 2016. – 494 с.

2. Сняжко, Муза; Няўважны, Фларыян. “Подых юні ўходзячай маёй...” / Муза Сняжко, Фларыян Няўважны // Уладзімір Караткевіч. Быў. Ёсць. Буду! : успаміны, інтэрв’ю, эсэ / уклад. Г. Шаблінская. – Мінск : Маст. літ., 2005. С. 368 – 419. (Жыццё знакамітых людзей Беларусі).

УДК 811.162.1.

И. В. Глинник, доц. (ВА РБ, г. Минск)

РОЛЬ ГРАММАТИКИ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В КОНТЕКСТЕ КОММУНИКАТИВНОГО ПОДХОДА

В настоящее время цель обучения иностранному языку заключается в том, чтобы обучаемые овладели языком как средством общения, как средством коммуникации. Эта практическая цель реализуется при помощи различных приёмов и методов, которые формируют как языковые, речевые, коммуникативные, так и профессиональные компетенции.

Роль грамматики в преподавании иностранного языка менялась в зависимости от появления новых методов и теорий. В грамматико-переводном методе ее роль была ведущей, а коммуникативный метод после своего появления, ещё в XX веке, свел роль грамматики до второстепенной и сделал акцент на необходимости подготовки к реальному общению.

Для каждого грамматического явления характерны коммуникативная функция, значение и форма. Именно отсюда берут свое начало различные подходы к обучению грамматике. Функциональный или коммуникативный подход предполагает движение от функции к форме. В зависимости от особенности речевой задачи, от сферы и ситуации общения происходит овладение значением и употреблением грамматических структур. В рамках этого подхода предполагается использование изучаемого грамматического материала уже на начальных этапах обучения в естественных для общения целях и функциях [1].

Грамматика – это один из важнейших аспектов обучения иностранным языкам, т.к. полноценная коммуникация не может происхо-